

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 1. Quid sal, & quæ eius infatuatio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

VERSUS 11.

Beati estis, cum maledixerint vobis,
& persecuti vos fuerint, & dixe-
rint omne malum aduersum vos,
mentientes propter me. 12. Gaude-
te & exultate, quia merces vestra
copiosa est in calis.

QVÆSTIO I.

Quenam horum beatitudo?

§. 1. Pars est grauissima persecutionis calumnia
contra innocentes. Calumnia enim contur-
bat sapientem. Quis enim dubitet S. Athanasio gra-
uiore fuisse criminationes, quam exilia? Singularem
igitur modo contra calumniatores, falsarios, & im-
probos accusatores muniendi erant Apostoli eorum-
que successores. Ideo non modo regnum celorum,
sed in eo copiosam mercedem pollicetur, morte ete-
nim grauius est premi calumnijs.

§. 2. Calumniarum virus semper ante effuderunt
persecutores, antequam sæuissent, vt iustas habere
causas viderentur. ita Nero cum vibem ipse incen-
disset, subdidit reos, nempe Christianos. Et nunc quo-
que videmus optimos quosque ab scelerarijs crudelissi-
mè prosciendi. Magno hoc solatio nostræ Societati
est, cum præ omnibus hominibus se infidelibus exo-
lam animaduertit, cum in se omnium seditionum,
bellorum causas conferri, cum à perduellibus, & au-
gustæ maiestatis læsæ reus accusatur regicidiorum, cum
fanda omnia, atque infanda illi imponuntur, sed ab
ijs, qui ambitione victi barbaræ Turcarum genti pa-
triam mancipare cogitarunt. Suis illa alumnis dicit.
Gaude & exultate, quia merces vestra copiosa est in calis.
Olim visitatum fuit, vt de martyribus omnia verba
mala dicerentur, quæ tamen miraculis aliquando
Deus confutauit. Illustre est exemplum S. Blandinæ
Euf. lib. 5. cap. i. cum enim illa inter cruciatus diceret:
apud nos nihil admittitur scelus, dolores intermit-
tebant. Fere enim Deus etiam in hac mortali vita san-
ctos suos famæ restituit. Quæmadmodum & hisce die-
bus euulgata Cancellaria Anhaltina omnium Carho-
licorum innocentia ita probata est, vt in omnem æ-
ternitatem fidem habitura sit, aduersarijs vero nemo
crediturus.

QVÆSTIO II.

An merces copiosa merito respondeat?

§. 1. Mercedem non definit, vel modo, vel magni-
tudo, vel certe genere ipso, sed magnam fore polli-
cetur. Magnam in celis, terra enim puncti instar, non
est tante magnitudinis capax. Mercedem ait seruati-
am in futurum. Impij enim sunt, qui ita loquuntur apud
D. Chrysost. δὲς οὐκ ἔστιν ἀνέμερον, καὶ λαβὴ τὴν ἀνέμερον.
Mibi hodie nam diem concede, crastinam tibi habero.

§. 2. De operum mercede, licet non sine calumnia
in orthodoxos, non omnino male hoc loco Wolff-
gangus Musculus. [Primum nemo pius, inquit, negat,
esse mercedem bonis operibus, & patientiæ ac sence-
titati Christianæ repositam in celis. Nā de hac multi
sunt scripturæ loci, è quibus hic vnus est. Quibus sa-
ne luculentè docemur futuram esse remunerationē
eorum quæ Dei nomine vel bona sunt, vel mala se-
runtur. Non enim est iniustus Deus, inquit Aposto-
lus, vt obliuiscatur laboris vestri. Et infra cap. 10.
Qui dederit vni ex minimis meis potum aquæ frigide.

Adami Conzen in Euang. Tom. I.

da, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Quis enim dicit eum, regem esse iustum, & suorum amantem; qui nullam habeat eorum rationem, à quibus colitur & amatur, & quos habet, etiam si non perfectè per omnia, tamen aliquouſque mandatis suis obtemperantes, & à se sincera fiducia penden-tes.

Accipienda ista sunt, & merita mercedibus componenda. Nam & in Græco est, μὲν, & in Syro dagrechun, quod proprie significat mercedem. Multo clarius Chytræus. [Vocatur itaque vita æterna merces, quia donatur à Christo & propter Christum gratis. Rom. 6. & quia compenſat bona opera, & quia est res debita pijs propter promissionem, non propter nostra merita, sicut & Thomas ait, Quest. 3. in 23. distinct. libri 2. Sentent. Deum ex promisso debitorem nobis fieri, quod ipse bene agentibus præmium promittit, vt mereri dicamur, quoniam promittit. Et Augustinus in Euchiridio: Vita æterna merces est bonorum operum. Nunquid autem merces propter opera datur? Minime gentium, Datur quidem operibus, verum propter Christum, qui viuens & habitans in nobis, operatur ea &c.]

Quæ idcirco notanda sunt, quia alij nos calumniari nondum desierunt, quasi meritum ex sola operum dignitate absque promissione statuamus. Cum nos meritum in bono opere collocemus ex gratia facti, cuius initium, progressus, adiutorium in mera gratia fundatur, cui non modo celum, sed ne minima terræ quidem portio debeatur, si promissionem Dei gratuitam auferas. Postquam autem tali operi mercedem Deus promittit, factus est debitor promittendo, & homo meretur faciendo, non sua dignitate, sed diuina dignatione. Hinc rectè Musculus, Non est, inquit, Deus iniustus vt obliuiscatur operis vestri. Ex iustitia igitur compenſat, futurus iniustus mercedem detinendo, quia pacto non ſtat.

§. 3. Falſo itaque Caluinus hunc in locum scribens, negat mutuam esse relationem inter mercedem & meritum. Nam Dominus clarissime relationem proponit, cum ex operibus illos beatos affirmat. Mihi multo potior est Nyſſeni expositio, qui mercedem fructui comparat, & tristitia eius causam affirmat ex Heb. 12. Deinde afflictionem vocat florem, quem ait propter fructum esse decerpendum.

At nullum opus Deus inueniet mercede dignum. Esto sane: Idcirco liberrima gratia mercedem promittit, vt quod ex se dignum non erat, de gratia acciperet dignitatem, & iustam mercedem ex pacto.

VERSUS 13.

Vos estis sal terræ. Quod si sal euane-
rit, in quo salietur? Ad nihilum
valet ultra; nisi vt mittatur
foras; & conculcetur ab homi-
nibus.

QVÆSTIO I.

Quid sal, & quæ eius infatuatio?

§. 1. Salis natura est calidi, & sicci temperatura, siue ille gignatur, vt in lacu Tarentino, monte Oromeno, Carthis Arabiæ oppido; siue arte fiat, aqua salta excoctus. Acer & ficeus à putredine conseruat, & saporem cibis conciliat. [Ergo, inquit Plin.

G 3

139

130. c. 7. Hercule vita humana sine sale nequit de-
re: adeoque necessarium elementum est, ut transierit
intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita sa-
le appellantur: omnisque vitæ lepos, & hilaritas, la-
borumque requies, non alio magis vocabulo constat.
Honoribus etiam militiæque interponitur, salariis in-
de dictis, magna apud antiquos auctoritate, si, ut ap-
paret ex nomine salariæ vitæ, quoniam illa sal in Sabi-
nos portari consuevit.

Hæc ex similitudine Apostoli, ac sinceri Docto-
res sal terræ appellantur; quia homines victorum ve-
tustate veteralescentes, & condiunt ad salutem, & a pu-
tre dine & corruptione conseruant.

§. 2. Sal infatuari dicitur, cum acrimonia eius,
siccandi, incidendi, penetrandi efficacia diluitur, ita
enim intelligendum est, quod dicitur *μωροποιῶν*, Sy-
rus *תפחחי* Thephchahi, hinc Luc. 19. Sycomorus di-
citur *תפחחי* Thita Phachaihatha, ficus fatua.
Infatuantur autem Pontifices, Episcopi, sacerdotes
doctores, Religiosi, cum ad conseruandam Ecce-
siam nihil conferunt, sed potius obsunt, cum vel a ve-
ritate Doctrinæ deficiunt, vel dissolutis vitæ moribus
doctrinam infamant. Tota illa turba, si nec verbo,
nec exemplo iuuat, insipida est, ad nihilum valet vl-
tro: alia enim putrefacta cum in sterquilinio perie-
rint ad latificandos agros vitilia, sal fatuum terræ
fecunditatem exhaurit, & germinum radices erodit:
sic quidem reliquæ partes Reipublicæ, etiam cum in-
fatuatæ fuerint, quasdam obuiæ functiones possunt.
Improbis dux, aut comes, bello interdum utilis, no-
bilis infatuatus viliter pro patria pugnat, & moritur;
rustici, ciues, opifices criminosis lucro possunt esse ci-
uitati: dum ita puniuntur, ut fodiant metalla, remos
trahant, domos struant. At Doctor infatuatus, et-
iam hisce applicitus offensionis cæteris esse cognoscit-
tur, & quocunque pedem infert, sterilitatem inducit
aut enim prauis moribus, aut doctrina nocet. Quo-
circa grauissimè peccant Episcopi & prælati, cum ad
Ecclesiasticas dignitates, curatæque beneficia salem
infatuatum admittunt, hoc est, imperitos, impuros,
ebriosos, auaros pastores populis imponunt. Nec
excusantur, quasi defuit copia bonorum; nam si non
promoueantur mali, bonorum copia aderit. Deinde
sal infatuatus non modo non prodest, sed etiam ob-
est. Præstaretque raros & bonos, quam multos, &
malos esse sacerdotes.

§. 3. Caluinus non supra verum modum, sed et-
iam supra modum Episcopos, & pastores calumnia-
tur. Verba eius lib. 4. instit. c. 5. §. 14. adducam,
Catholicorum & hæreticorum causa, imprimis ve-
ro Clericorum. Hi enim facile intelligent, quam
sanctè viuendum sit, quibus tam malitiosus calum-
niator appositus est. Catholici cauebunt, ne quic-
quam illi vnquam credant, quem tam impuden-
tè mentiri deprehenderint. Hæretici quoque in
hancem inquirunt, & ubi falsam agnouerint, ut est
reuera falsissima, in reliquis etiam fidem illis detra-
hant. [Quid si ad mores, inquit Caluinus lib. 4.
Calumniator, cap. 5. §. 14. descendamus? ubi erit illa lux mundi
quam Christus requirit? Vbi sal terræ? Vbi illa
sanctitas, quæ velut perpetua censura esse possit?
Nullus hodie est hominum ordo magis infamis lu-
xu, mollitiæ, delicijs, omni denique genere libidi-
num, nullo ex genere aptiores aut peritiores omnis
imposturæ, fraudis, prodicionis, perfidiæ Magistris.
Nusquam tantum ad nocendum vel solertiæ, vel au-
daciæ. Taceo fastum, superbiam, rapacitatem, sæ-
uitiam. Taceo dissolutam in omnibus vitæ parti-
bus licentiam. Quibus ferendis ita fatigatus est
mundus, ut verendum non sit, ne quid nimium ex-

aggerare videat. Vnum dico quod inficiari ne ipsi
quidem poterunt: Ex Episcopis fere nullum: Ex
parochiarum præfectis non esse centesimum quent-
que, cuius si de moribus ferenda sit secundum Ca-
nones sententia, non sit vel excommunicandus,
vel minimum à munere abdicandus. Videor ali-
quid incredibile dicere, adeo prisca illa discipula,
quæ exactiorem censuram de moribus Cleri fieri
præcipiebat, obsoleuit: Sed omnino res ita se ha-
bet. Eant nunc qui sub Romanæ sedis vexillis &
auspicijs militant, & de sacerdotali apud se or-
dine gloriantur. Certe quem habent, neque à
Christo, neque ab eius Apostolis, neque à Patribus,
neque ab Ecclesia veteri esse constat.]
Mihi videtur nullo in ordine tanta esse impu-
dentia, quanta est in Caluino: sunt enim multa mil-
lia sanctorum Episcoporum, parochorumque, uti
planum est.
Caluini immanis est superbia, qui alijs calum-
niandis stigmatum suorum aboleri infamiam pos-
se putat. Quomodo enim ille omnium Episco-
porum, & parochorum conscientias nouit? An
homo vnus tantum ab re sua oculi habuit, ut om-
nium in Episcoporum pastorumque acta inqui-
reret?
Verum ista mittamus. Calumniatori ne Deus qui-
dem satisfecit vnquam. Et improbus hoc esse inge-
nio videmus, ut potius aliorum insectatione, quam
vitæ suæ emendatione dedecora sua se aboleri posse
arbitrentur.

VERSVS 14.

Vos estis lux mundi.

QVÆSTIO I.

Quæ lux mundi?

§. 1. VERA lux est, primogenia & supercœlestis, Christus
ipse Christus, nec alius quisquam eo
sensu lux dicitur: imo Ioan. 1. 9. Christus lux esse
asserit, Ioannes negatur esse. Eodemque modo
apud Prophetas, Isa. 60. & Euangelistas, Ioan. 3. 19.
8. 12. & 9. 5. Ioannes tamen Baptista dicitur
Lucerna ardens: Ioan. 5. 35. itemque Ecclesiæ Docto-
res, Philipp. 2. 15. Ephes. 5. 8. mutuum enim lu-
cem ab increata luce acceperunt; non sunt na-
tura lux, sed tenebræ, gratia vero, vocatione of-
ficio docendi, noua lux in Domino, lux externo mi-
nisterio illuminans, non intimæ animorum men-
ti illucens; Hoc enim facit sola lux creatrix &
recreatrix, quæ illuminat omnem hominem venien-
tem in hunc mundum. Hos ergo lucem appellat,
quia verbo, & opere viam demonstrant, præcun-
tque. Græcè dicitur *τὸ φῶς*, illa lux, quasi sol
orbis sit, qui solus tenebras Spirituales excludit.
Hinc & baptismus apud Græcos, quo ad lucem
filiorum admittuntur, *φωτισμὸς* dicitur, Illumi-
natio.

§. 2. Hæc de Apostolis, eorumque discipulis, &
successoribus intelligenda esse, non modo Ca-
tholici, sed Sectarij quoque docent. Nunquam
enim, nec mundus corporali, nec Ecclesia spi-
rituali luce destituitur. Hinc Caluinus optime iudi-
cat, 1. 4. instit. c. 3. §. 2. & 3. [Hoc ministerium
esse præcipuum neruum, quo fideles cohæreant, mini-
stris Christum adesse: neq; Solis lumen ac calorem,
vel